

Піддячий Микола Іванович,
доктор педагогічних наук, професор,
член-кореспондент
Міжнародної Слов'янської Академії освіти
імені Яна Амоса Коменського,
головний науковий співробітник
відділу профільного навчання
Інституту педагогіки
Національної академії педагогічних наук України
rminapn@gmail.com

ОСОБИСТІТЬ І СУСПІЛЬСТВО У БЕЗПЕКОВОМУ ВИМІРІ

The modern stage of development encourages the development of values aimed at the development of values and the formation of personality qualities . structuring knowledge about the individual and its activities, nature, society, thinking, technology; creative activity at the present stage of civilization development; formation of cognitive, activity, motivational, ethical, behavioral and social components of the psychological sphere.

Keywords: security; activities; personality; psychological sphere; development; Society.

У зв'язку з порушенням екологічної гармонії людини із природою потребує узгодження, збалансування і періодично корегування єдина концепція сталого економічного, екологічного та соціального розвитку. Ключові положення, які потрібно розробити у зазначеному напрямі знаходяться у вимірі гармонізації особистості й суспільства та їхній розвиток у гармонії із природою. Нині важливим є окреслення майбутніх орієнтирів в означеному контексті де особливої уваги потребує забезпечення і збалансування взаємозв'язку соціальної та екологічної складових розвитку.

Наукове обґрунтування шляхів розвитку особистості і суспільства у гармонії з природою обрано метою розроблення, оскільки це важливо для розв'язання низки суперечностей цивілізаційного характеру засобом гармонізації триєдиного життєвого ланцюжка «людина-суспільство-природа» [7, с. 94-119]. Відповідно метою даного розроблення – є розкриття фрагментарного підходу до розбудови системи розвитку особистості з виокремленням її цінностей і якостей у гармонії з біосферою [1, с. 341-344]. Упродовж розроблення використовується системний підхід, у якому увага акцентується на підготовці особистості до життя і продуктивної праці, що враховує небезпеки й ризики для людини, суспільства і природи.

Розкрито, що на ряду з прогнозованими змінами в природі та людині відбуваються й не прогнозовані. Структурування завдань, які потрібно вирішувати, знаходяться у вимірі буття соціуму, впливу людини на природу, способів пізнання нею світу та себе в умовах мінливого життєвого простору та нестабільного природного середовища. Особистість будучи приналежною двом просторам – природному та соціальному має неповторну (індивідуальну) духовну, фізичну та інтелектуальну складові, які в особистісному життєвому просторі є частиною соціального світу. Разом з тим, вона може благополучно існувати лише в гармонії з природою, цілісно розглядаючись в космічному, біологічному, психічному, соціальному, культурному та цивілізаційному вимірах [8, с. 107-110].

Виявлено, що процес проектування та системного коригування поліваріантних концепцій розвитку особистості в гармонії з суспільством та природою ускладнюється устроєм внутрішнього світу людини, структуруванням суспільства з певними характерними для них

відносинами та сукупностями зв'язків форм природи. Відповіді на зазначені проблеми та необхідність проектування, реалізації й періодичного коригування життєвої та трудової траєкторії потрібно вирішувати людству впродовж еволюції.

Розбудова різновекторного життєвого простору людини формує її рівень психологічного досвіду, який у побудові особистісної траєкторії аналізується та структурується за якісними і ціннісними ознаками» [4, с. 6-9]. Безперервність цього процесу забезпечує динаміку розвитку психологічної сфери особистості на всіх етапах вікового розвитку.

З'ясовано, що досягнення цієї мети можливе засобом впливу на особистість, який базується на усвідомленні себе суб'єктом суспільної взаємодії в результаті чого набуваються вищі життєві цінності та формуються індивідуально-психологічні якості [5, с. 29-36]. Впродовж взаємодії з вчителем у особистості розвивається: високий смисловий поріг, устремління; культура, оскільки в ній матеріалізуються вищі духовні цінності; цілісна картина світу як основа її гуманізму [2, с. 156-165; 3, с. 140-146]. Відбувається це засобом освіти, пріоритетом якої є формування: компетентностей і цінностей, що ґрунтуються на науковій основі з домінуванням культурних цінностей, де людина – найвища цінність; психологічного досвіду; самодостатності; перспективності; творчості; міжособистісних взаєминах, спрямованих на гармонізовану взаємодію та взаємне збагачення тощо.

Доведено, що одним із засобів, який допоможе вирішити частку окреслених завдань є соціально-професійний розвиток особистості, який спрямований на духовне, інтелектуальне, фізичне, соціальне і професійне формування особистості через поетапний індивідуальний вияв у системі її мотивів фундаментальної потреби пізнання в обраній для діяльності виробничій чи невиробничій сфері на ринку праці та застосуванні отриманих знань для становлення операційно-технологічної (діяльнісної) складової психологічної сфери з метою професійної взаємодії впродовж вироблення суспільно значущого продукту праці [6, с. 59-65]. У процесі підготовки до життя та праці соціально-професійний розвиток особистості вирішує проблеми налагодження закономірних зв'язків між ціллю і наявними засобами навчально-виховної діяльності, а також між педагогічними засобами і результатами їх застосування.

У результаті розроблення приходимо до висновку, що поступ у ланцюжку «особистість-суспільство-природа» знаходиться в межах економічного, екологічного та соціального розвитку, де враховані: закономірні зв'язки між цілями освіти і метою навчання у відповідності до особистісної значущості і суспільної необхідності; зміст освіти, технології, форми, методи і засоби підготовки до життя та праці; рівні формування компетентностей як у системному вигляді, так і у відповідності до принципів галузевості суспільного виробництва; прогнозовані результати освітньої діяльності; кінцеві результати навчання та перспективність їх застосування.

ЛІТЕРАТУРА

1. Вернадский В.И. Собрание сочинений : в 24 т. Т. 9. Химическое строение биосферы Земли и ее окружения. Биосфера и ноосфера. – М. : Наука, 2013. – 574 с.
2. Піддячий В.М. Професійні параметри майбутнього вчителя. Наукові записки: [збірник наукових статей]. К.: Вид-во НПУ імені М.П. Драгоманова, 2013. Вип. СХІІІ (113). С. 156–165.
3. Піддячий В.М. Професійні самоосвіта та самовиховання майбутнього вчителя. Наукові записки: [збірник наукових статей]. К.: Вид-во НПУ імені М.П. Драгоманова, 2013. Вип. СХІІ (112). С. 140–146.
4. Піддячий М.І. Виховання і розвиток дітей засобами праці. Трудова підготовка в закладах освіти, №3, 2007. С. 6–9.

5. Піддячий М.І. Історичні передумови та теоретичні засади профорієнтації школярів. Педагогіка і психологія, № 3 (52), 2006. С. 29–36.
6. Піддячий М.І. Освіта і наука України у вимірі громадянських суспільств: соціально-професійна орієнтація. Неперервна професійна освіта: теорія і практика, №3/4 (48–49), 2016. С. 59–65.
7. Піддячий М.І. Розвиток ідей академіка В.І. Вернадського: людина, суспільство і природа. Ноосфера Вернадського, сучасна освіта і наука: колективна монографія / За наук. ред. А. П. Самодріна. Київ–Кременчук : ПП Щербатих О. В., 2021. Т. 1. С. 94-119.
8. Піддячий М.І. Соціально-професійний розвиток: компетентності старшокласників та студентів. Розвиток сучасної освіти і науки: результати, проблеми, перспективи: / [Ред.: Ян Гжесяк, Іван Зимомря, Василь Ільницький]. Конін; Ужгород; Бельсько-Бяла; Київ : Посвіт, 2019. Т. VII: Ідентичність і свобода в освіті та науці. С. 107–110.

Мачинська Наталія Ігорівна,
доктор педагогічних наук, професор,
завідувач кафедри початкової та дошкільної освіти
Львівського національного університету імені Івана Франка
natalya_im@ukr.net

ГРОМАДЯНСЬКА ПОЗИЦІЯ ВИКЛАДАЧА: ЗМІСТОВИЙ АСПЕКТ

Громадянська позиція особи – це сформований світогляд, що чітко відображається через діяльність. Світогляд базується на глибокому осмисленні історичного минулого з урахуванням особливостей розвитку спільноти в конкретному часі, а також характеризується можливістю прогнозування далекої перспективи, підкріпленого міцним науковим підґрунтям.

У концепції громадянського виховання зазначено, що громадянська позиція – система ціннісних і соціальних орієнтацій та настановлень, які характеризують людину як громадянина країни та суспільства [4].

Громадянська позиція є дуже важливою особистісною характеристикою кожної особистості. А коли мова йде про педагога – то необхідно взяти до уваги ще й професійну позицію, готовність та необхідність виконувати просвітницьку, виховну та розвивальну функції в контексті організації освітнього процесу у різних освітніх інституціях.

Уперше поняття «позиція особистості» було запропоновано А. Адлером, який розглядав позицію як головну рушійну силу й умову психічного та соціального розвитку людини. ... У філософії поняття «позиція особистості» часто вживається у розумінні «точка зору», «переконання» і найчастіше означає сталий якісний стан особистості, який відображує не тільки вироблену нею установку діяти певним чином, а й самі дії [3, с.690].

Професійні стандарти педагогічних і науково-педагогічних працівників повинні містити компетентності щодо вміння формувати ціннісні орієнтири громадянського суспільства. Саме тут доцільно акцентувати увагу на громадянській освіті – важливій та необхідній складовій у структурі загальної та вищої освіти.

З метою підготовки педагогічних і науково-педагогічних працівників громадянської освіти в системі формальної освіти відповідно до основних змістових напрямів громадянської освіти необхідно забезпечити:

- включення до стандартів вищої освіти, зокрема спеціальностей, що передбачають присвоєння кваліфікації педагогічного працівника, громадянських компетентностей;